

Spillover régióra gyakorolt hatásai a szakirodalom tükrében

Spillover effects on region in the light of the literature

HORVÁTH PATRÍCIA¹ – KECSKÉS PETRA²

Absztrakt

Napjainkra felértékelődött a térbeli koncentráció vizsgálata, mivel a tartós versenyelőnyhöz szükséges erőforrásokat a földrajzilag egymáshoz közel levő vállalatok könnyebben és hatékonyabban elő tudják teremteni. Megfigyelhető a tudás tovagyrúzése, ami hozzájárul a régió gazdasági fejlődéséhez és számos hatással rendelkezik az intra- és az inter-regionális kapcsolatokra nézve egyaránt. A tanulmányban bemutatásra kerül egy 2021 őszén induló doktori kutatás tervezete, illetve a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmak különböző magyar és külföldi szakirodalmak szintetizálásával, mely elméleti alapot biztosít a jövőbeni kutatáshoz, amelynek fókuszában a Győri Ipari Parkban, mint gazdasági agglomerációban zajló spillover folyamatok állnak.

Kulcsszavak: tudás spillover, regionális fejlődés, térbeli koncentráció

Abstract

The study of spatial concentration has become more important as the resources needed for a lasting competitive advantage can be more easily and efficiently generated by companies close to each other geographically. Knowledge spillover can be observed, which contributes to the economic development of the region and has several effects on both intra- and inter-regional relations. This study presents a doctoral research plan starting in the autumn of 2021 and the most important concepts related to the topic by synthesizing various Hungarian and international literatures, which provides a theoretical basis for future research, focusing on spillover processes in the Győr Industrial Park as an economic agglomeration.

Keywords: knowledge spillover, regional development, spatial concentration

BEVEZETÉS

A tanulmány egy 2021 őszén elindult doktori kutatás³ tervét és a témakör szakirodalmi hátterét mutatja be, amelynek fókuszában a Győri Ipari Parkban mint gazdasági agglomerációban zajló spillover folyamatok állnak. A kutatás többek között arra keresi a választ, hogy az adott régióban kik a spillover mozgatórugói, mekkora annak hatósugara és e folyamatok milyen hatással vannak az inter- és intra-regionális kapcsolatokra. A kutatási terv ismertetése magában foglalja a témaválasztást befolyásoló tényezőket, mint a téma fontossága, regionalitása, aktualitása és újszerűsége bemutatását, továbbá a legfontosabb fogalmak, célok, kutatási kérdések, a kutatási módszertan és végül a várható eredmények gyakorlati hasznosítását.

Napjainkban felértékelődött a térbeli koncentráció vizsgálata, egyrészt amiatt, mert a földrajzilag közel elhelyezkedő vállalatok a tartós versenyelőnyhöz szükséges erőforrásokat

¹ PhD-hallgató, Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, E-mail: horvath.patricia@sze.hu

² Adjunktus, Széchenyi István Egyetem, Apáczai Csere János Kar, Nemzetközi Tanulmányok és Kommunikáció Tanszék, E-mail: kecskes.petra@sze.hu

³ A tanulmány 2021 nyarán készült, megjelenésekor a doktori kutatás már folyamatban volt.

könnyebben, olcsóbban és hatékonyabban tudják előállítani (Lengyel, 2003). Másrészt, a regionális fejlődést elsősorban már nem az előállított termékek, szolgáltatások és azok specializáltsága generálja, hanem a hasonló tevékenységet végző vállalatok kapcsolatából, közelségéből és a köztük megfigyelhető spillover hatásból, vagyis a tudás tovagyrűzéséből ered (Lengyel–Rechnitzer, 2004). Ezen jelenség pedig számos pozitív és negatív hatással rendelkezik a regionális kapcsolatokra nézve.

A spillover folyamatok vizsgálata fontos, hiszen a legfontosabb erőforrásunk ma a tudás, melyet a modern növekedési elmélet is megerősít, miszerint a tudás az egyik alapfeltétele a versenyképesség növelésének és a gazdasági fejlődésnek (Schnellenbach, 2006). A szakirodalom is megerősítette, hogy az innovációban fontos szerepet játszik a földrajzi elhelyezkedés, pontosabban a térbeli sűrűsödés (Hau-Horváth–Horváth, 2014). Az elmúlt pár évben a szakirodalom is egyre nagyobb figyelmet fordít annak az elemzésére, hogy a tudás spillover-t hogyan lehet elméleti szinten megfogalmazni és mérni, hogyan zajlanak a folyamatok, mekkora a spillover hatósugara, hogyan viselkedik a különböző fejlettségű régiókban és mennyiben járul hozzá a régiók közötti különbségekhez (v.ö. Hu et al., 2020; Kim et al., 2021; Trachuk–Linder, 2019).

A globalizáció hatására erősödnek a lokális folyamatok (Lengyel, 2003; Lengyel–Rechnitzer, 2004), így a kutatás aktualitása nem csak a témakijelölésnél és a területi lehatárolásnál jelenik meg, hanem abban is, hogy a spillover hatásokkal foglalkozó tanulmányok terén is növekvő tendenciát figyelhetünk meg, de legfőképpen a külföldi szakirodalomban. Továbbá keveset tudunk olyan kutatásokról, főként magyar viszonylatban, amelyek olyan kérdésekre próbálnak választ kapni, mint hogy a spillover-nek mekkora a hatósugara, hol vannak vagy vannak-e egyáltalán földrajzi korlátai, hol érezhető a hatása, csak a régió belül vagy akár távolabb is. Tekintve, hogy a Győri Ipari Parkban számos, többek között multinacionális vállalat is megtalálható, illetve nagy hangsúly van az innováción, a fejlesztésen, érdemes megvizsgálni, hogy a tudásátadás, a spillover hatás miként valósul meg a gyakorlatban a vállalatok között. Ebben mutatkozik meg a kutatás az újszerűsége, vagyis, hogy a Győri Ipari Park példáján keresztül vizsgálja a folyamatokat, ahol a vállalatok közötti tudáslétrehozás, tudásátadás, illetve a Triple Helix modell szereplői közötti folyamatok kerülnek a fókuszba.

1. ELMÉLETI SZINTÉZIS

A következőkben a témakörhöz kapcsolódó legfontosabb fogalmak kerülnek bemutatásra, amelyek az alapját képezik a 2021 őszi induló kutatásnak.

1.1. AZ AGGLOMERÁCIÓ FOGALMA, AGGLOMERÁCIÓS ELŐNYÖK ÉS HÁTRÁNYOK

A regionális gazdaságtanban azon gazdasági tevékenységek összességét értjük agglomeráció alatt, amelyek egy földrajzi térségben, egymáshoz közel helyezkednek el. A térbeli koncentráció számos előnyt hordoz magában, melyek megvalósulása függ az adott helyen megtalálható munkaerő, illetve az infrastruktúra minőségétől és a vállalatok által kialakított hálózatoktól (Lengyel–Szanyi, 2011).

A földrajzi közelség révén szert tehető pozitívumokat Alfred Marshall (1920) fogalmazta meg. Megállapítása szerint ide sorolható a munkaerőpiaci összevonás, illetve a hasonló, speciális inputokhoz való hozzáférés és az emberek, illetve cégek közötti információáramlás. Ezek részletesebb változata az Isard-féle csoportosítás, amely alapján három típusba sorolhatjuk az előnyöket. Lokalizációs előnyről a hasonló tevékenységüknek köszönhetően a közel azonos inputokkal rendelkező vállalatok esetében beszélhetünk. Ide olyan előnyök sorolhatóak, mint például a szomszédos vállalatok tudásának túlcsoportulása, mely innovációs forrásként is szolgálhat, illetve a beszállítói hálózat kialakulása. A különböző tevékenységű

cégek egy térben való sűrűsödése maga után vonzza az adott földrajzi hely gazdaságának sokszínűségét, melynek következtében kialakulhatnak az urbanizációs előnyök, mint például a munkaerőpiaci összevonás, illetve a tudásáramlás. Végül pedig egy nagyvállalat is profitálhat abból, ha az összes tevékenységét egy helyre telepíti.

Egy másik nézet szerint napjaink versenyképességéhez az úgynevezett dinamikus előnyök járulnak hozzá, melyek egyetemekkel, kutató-fejlesztő intézetekkel való közös munka és a vállalati együttműködés révén jöhetnek létre. Ezen felfogás szerint a dinamikus előnyök lehetővé teszik többek között a termékdifferenciálást, a költségcsökkentést, a gördülékenyebb információáramlást, a bizonytalanság és a kockázatok csökkentését, illetve a jobb alkalmazkodóképességet (Lengyel, 2003; Lengyel–Rechnitzer, 2004; Morvay–Kecskés, 2020).

Az agglomerációnak nem csak kiaknázható előnyei, de hátrányai is vannak, melyek előidézhetik a térbeli, vagyis az agglomerációk, akár a régiók közötti bér- és növekedésbeli egyenlőtlenségeket, illetve a magas versenyt és az árháborút is, mindezek pedig hatással lehetnek a vállalatok termelékenységére és így az innovációra is (McCann–Folta, 2009).

1.2. A TUDÁS SPILLOVER FOGALMA, JELENTŐSÉGE ÉS TÉRBELI KORLÁTAI

Az agglomerációs előnyök között említett tudás tovaggyűrűzése az úgynevezett tudás spillover (*'knowledge spillover'*), amely egy közvetett technológia- és tudástranszfer. Amikor egy vállalat által létrehozott tudás idővel elérhetővé válik egy másik cég számára, oda átáramlik, ezzel lehetővé téve a fogadó vállalat számára az új tudás kiaknázásában rejlő kihívás és bizonytalanság csökkentését. Hiszen a származási vállalat személyében már van előttük egy példa, amely tanulságként, mintaként szolgálhat, továbbá a már létrehozott tudást a fogadó vállalat tudja ötvözni más, esetleg jobb ismeretekkel, gyakorlatokkal (Yang–Steensma, 2014). Az egyik leggyakoribb és sok esetben nem befolyásolható, nem szándékos formája az, amikor a helyi vállalatokhoz átáramlik egy transznacionális vállalat tapasztalata annak leányvállalatain keresztül (Dorner, 2011).

A napjainkban előtérbe kerülő nézet mellett, miszerint a régió fejlődése elsősorban a vállalatok térbeli koncentrációjából származik, azon elmélet is újból felértékelődött, amely kimondja, hogy egy vállalat és egy régió gazdasági fejlődéséhez endogén, azaz belső tényezők szükségesek. Ezek nagyrészt az innovációhoz és a tudáshoz köthetőek, melyekhez a spillover folyamatok nagy mértékben hozzájárulnak (Ramadani et al., 2017). A tudás tovaggyűrűzése pedig a régiók közötti interakció egyik jellemző formájává vált, amelyek segítségével a térbeli folyamatok megértéséhez is (Wang et al., 2004).

Minden vállalat számára fontos a tudás és az ötletek túlcsoordulása, de azok számára különösen és néhány esetben elengedhetetlen, amelyek nem rendelkeznek a legkorszerűbb technológiákkal és az innovációhoz szükséges egyéb feltételekkel. Utóbbihoz szükséges tudás túlcsoordulására vonatkozóan alapvetően kétfajta nézetet különböztethetünk meg. Egyrészt a fejlődést az egy iparághoz tartozó vállalatok, illetve hasonló szaktudással rendelkező munkavállalók térbeli koncentrációja idézheti elő, másrészt pont a vállalatok sokszínűsége lehet az, amely az eltérő tudású szakemberek által behozott sokrétű szemléletmód révén a vállalatokat, az agglomeráció és így a régió gazdaságát is fejleszti (Trachuk–Linder, 2019).

A spillover hatósugara nagyban függ a tudás típusától, hogy explicit vagy tacit tudásról beszélünk. Előbbi könnyebben terjed és a földrajzi távolság sem szab neki határokat, a másik típusal ellentétben, hiszen nem feltétlenül szükséges hozzá speciális infrastruktúra és a kommunikációs csatornákon keresztül nem veszít semmit az értékéből (Sorenson et al., 2006). A tudás terjedése számos módon történhet, mind a vállalatok között, mind a vállalatok és különböző intézmények, például egyetemek között is, tanulni lehet egymástól közösségi háló (*'social networks'*), közös kapcsolatok és interakciók, például egy közös rendezvény megszervezése révén (Bathelt et al., 2004).

A helyi tacit tudás tovagyrúzése az emberek közötti személyes interakciók révén valósul meg, amely a humán tőke helyi mozgásának köszönhető és elsősorban ez az, ami előmozdítja a helyi innovációt, növekedést (Breschi–Lissoni, 2001). Tekintve, hogy jobban terjed a személyes kapcsolattartás révén, arra lehet következtetni, hogy a tudás tovagyrúzése a kisebb földrajzi távolságokban jobban, hatékonyabban működik (McCann–Simonen, 2005). Mindemellett, a tudás iparáganként is eltér egymástól, ezzel is korlátozva a vállalat által kiaknázható tudás körét. Ugyanis egy cég könnyebben hozzáfér és könnyebben tud hasznot húzni az azonos iparágához tartozó társától, mely hasonló technológiákat alkalmaz (Yang et al., 2009).

1.3. LABOUR MARKET POOLING ÉS POACHING FOGALMA

A spillover jelenség mellett a *'labour market pooling'* és a *'labour market poaching'* nem csak meghatározó tényezők az agglomerációknak, de annak formáló erők is. Előbbi mögött azon gondolat húzódik, miszerint az agglomeráció egy biztos munkaerőpiaci háttérrel biztosít azoknak, akik bizonyos készségekkel, képességekkel rendelkeznek vagy ilyen munkavállalókat keresnek. Egy másik feltételezés, mely ezt a jelenséget létrehozza az, hogy a munkavállalók szívesebben vállalnak munkát olyan térségekben, ahol tudják, hogy igény esetén könnyen tudnak munkahelyet váltani. Továbbá elmondható, hogy a magas képzettséget, speciális tudást vagy az azonos, esetleg hasonló készségeket igénylő munkahelyek általában mind földrajzilag koncentráltak (Gabe–Abel, 2009) és ez is egy oka az agglomeráció létrejöttének.

A *'labour market pooling'*, melyet magyarrá úgy lehetne legjobban lefordítani, hogy munkaerőpiaci összevonás, egyaránt fontos lehet a munkavállalók és a vállalatok számára, megkönnyítheti az álláskeresést és az egyén számára megfelelő munka megtalálását, a munkaerőpiachoz való rugalmasabb alkalmazkodást és elősegítheti a termelékenység, kreativitás növekedését a képzett munkaerő vonzása révén. Ugyanakkor, az agglomerációhoz hasonlóan számos negatívummal is járhat ez a folyamat, mely az úgynevezett *'labour market poaching'* jelenséggel kapcsolható össze, amikor egy vállalat elveszíti a kulcsmunkatársakat, mert azok átmennek a versenytárhoz vagy ennek az ellenkezője, amikor mások elől elveszi az értékes munkaerőt (Combes–Duranton, 2006). A *'poaching'* költséges lehet egy vállalat számára, ugyanis annak elkerülése és a munkavállalók megtartása érdekében a vállalatok növelhetik béreiket, mely káros következményekkel járhat a termelékenységre nézve (Kim et al., 2021).

1.4. AZ IPARI PARK BEHATÁROLÁSA GYŐR PÉLDÁJA ALAPJÁN

A kutatás megfigyelési egysége a Győri Ipari Park. Az ipari parkra mint gazdasági agglomerációra számos definíció született, de összességében elmondható, hogy egy földrajzilag jól körülhatárolható egységben elhelyezkedő, jellemzően a városok szélén, önálló településrészként működő, ipari és szolgáltató vállalatok koncentrációjáról beszélhetünk (Rechnitzer, 2002). Ezek elsősorban kis- és középvállalkozásokat támogatnak, számukra biztosítva a megfelelő környezetet a modern technológiák alkalmazásához és a korszerű termékek, szolgáltatások előállításához (Rakusz, 2001).

Számos típusát ismerjük, melyek a gazdaság fejlődésével változtak és számuk növekedett. Az Európai Unió hagyományos felosztása alapján négy csoportba sorolhatjuk őket (Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, 2006):

- tudományos park,
- technológiai park,
- innovációs központ,
- kereskedelmi park.

Az ipari parkok típusa és jövője is szorosan összefügg azzal a településsel, amely közelében megtalálható, és amellyel nagyon szoros kapcsolat fűzi össze. Tudományos park nem tud akárhol létrejönni, csak egy magas színvonalú tudományos épület – felsőoktatási intézmény vagy kutatóközpont – mellett tud kialakulni, ahol megtalálható a megfelelő szellemi erőforrás-koncentráció is (Rechnitzer, 2002). Esetükben sokszor az ipari tevékenységek háttérbe szorulnak és inkább a kutatás-fejlesztés kerül az előtérbe (Ablonczyné Mihályka–Kecskés, 2013).

A következő típus esetében három szorosan összekapcsolódó fogalmat kell megemlíteni (Benko, 1992). A technológiai park olyan vállalatokat foglal magába, amelyek fejlett technológiákkal foglalkoznak, rendelkeznek az ezekhez szükséges speciális infrastrukturális környezettel, és itt található az adott régió technológiai, ipari központja. Ezen fogalomhoz tartozik, annak inkább a regionális fejlődéshez kapcsolódó definíciója a technológiai pólus, amelybe tartozó vállalatok a regionális ipar számára, hálózatokba beépülve átadják a fejlett technológiai tudást. Ezen kettő fogalmat – technológiai park és pólus – a technopolisz kapcsolja össze, magában foglalja, és egyúttal kiszélesíti őket, tekintve, hogy egy egész városra és akár annak vonzáskörzetére is kiterjedhet.

A harmadik típus, az innovációs központ vagy más néven inkubátor a legtöbb esetben egy épületre korlátozódik és célja a start-up, induló vállalkozások igényeinek kielégítése és segítése (Ablonczyné Mihályka–Kecskés, 2013).

A kereskedelmi parkok célja pedig, hogy a kereskedelmi, üzleti tevékenységekhez szükséges megfelelő környezetet kialakítsák (Lengyel et al. 2002).

A Győri Ipari Park, úgy gondoljuk, hogy több kategóriába is besorolható, lévén, hogy az – ugyancsak Győr városában található – Széchenyi István Egyetemmel szoros kapcsolatot ápol és hozzá közel helyezkedik el. Tudományos parkként is és technológiai parkként is definiálható, hiszen a régió ipari magja itt található, illetve innovatív, nagy hangsúlyt fektet a kutatás-fejlesztésre, de ugyanakkor még mindig a termelés van a fókuszban.

1.5. A TRIPLE HELIX JELENTŐSÉGE

A kutatás egyik részét képezi a győri Triple Helix folyamatok vizsgálata. A szakirodalomban már megjelentek a modell továbbfejlesztett változatai, azonban a kutatás kizárólagos célja az egyetem – ipar – kormányzat vonatkozásában való vizsgálódás. A cél tehát a Győri Ipari Park vállalatai, a Széchenyi István Egyetem és Győr városa között érzékelhető tudásátadásra vonatkozó tevékenységek, együttműködések és a résztvevők között ezen célból létrehozott két-/háromoldalú intézmények, hibrid szervezetek, tevékenységek vizsgálata (Etzkowitz–Leydesdorff, 2000; Vas, 2012). A három szereplő között ugyanis számos tényező figyelhető meg, amely révén tudás spillover történik, ilyen például az Egyetem és az Audi Hungaria Zrt. közös tanszéke, kutatóintézményei és mérnöki képzései (Rechnitzer–Kecskés, 2015; Rechnitzer et al., 2016).

A modellnek három fajtáját különböztethetjük meg (Cai–Etzkowitz, 2020) attól függően, hogy a három pólus közötti kapcsolatban milyenek a hatalmi viszonyok, melyek vannak túlsúlyban. A statisztikai modell ('*statist model*') azon jelenséget jelöli, amikor a kormányé a vezető szerep, az irányítja az egyetemet és a vele egyenrangú vállalatokat is. A laissez-faire modell esetében a rendszer mindhárom eleme különálló és csak alacsony szintű kapcsolattartás figyelhető meg közöttük. A legideálisabb, ugyanakkor a gyakorlatban a legkevésbé előforduló, a kiegyensúlyozott modell ('*balanced model*'), ahol a szereplőket nem választja el éles határ, hanem azok szorosan együttműködnek.

A korábbi modell – Triple Helix – alkalmazásának magyarázata, hogy ezen három szereplő között figyelhető meg jelentős, érdemi tudásátadás és törekvés az innovációs együttműködésekre.

2. AZ EMPIRIKUS KUTATÁS TERVÉNEK ISMERTETÉSE

A 2021 őszen elindult doktori kutatásnak több célja van. A disszertáció első részében szekunder kutatás révén cél elemezni és szintetizálni az agglomerációval, annak előnyeivel és hátrányaival, a spillover hatással, a *'labour market pooling'*, *'poaching'* jelenséggel, a tudásátadással, a Triple Helix szereplői közötti kapcsolattal és az ipari parkokkal foglalkozó legfontosabb hazai és külföldi szakirodalmakat. Ezt követően, a dolgozat második részében sor kerül a primer adatok feldolgozására, az eredmények bemutatására, illetve az azokat magyarázó tényezők bemutatására.

A kutatásban az agglomeráció adott régióra, vállalatokra és folyamatokra nézve történő pozitív és negatív hatásainak vizsgálata a cél, illetve a spillover hatókörének, mozgatórugóinak és hatásainak az elemzése az intra- és interregionális kapcsolatokra nézve egyaránt. Továbbá, a Győri Ipari Park esetében cél vizsgálni, hogy van-e tudatos tudásátadás, együttműködés az innováció területén. Illetve, bár már megjelentek a szakirodalomban továbbfejlesztett változatai a Triple Helix modellnek, azonban a kutatás kizárólag ezen modell három résztvevőjét kívánja elemezni, azzal a céllal, hogy feltárja a három intézmény keresztmetszetében megjelenő intézményeket, gyakorlatokat, amelyek a spillover folyamatokban nagy szerepet játszanak.

A következő kutatási kérdésekre keressük a választ:

- A nagyvállalatok (n=12) vagy a kis- és középvállalkozások (n=84) profitálnak a legtöbbet az agglomeráció adta előnyökből?
- Kategorizálhatóak-e az agglomeráció adta előnyök a vállalati méret alapján?
- A vizsgált térségben mely vállalatok (kis- vagy nagyvállalatok) rendelkeznek nagyobb hajlandósággal a tudásmegosztás terén?
- Az adott térségben mely vállalatok a spillover jelenség mozgatórugói?
- Milyen kapcsolat mutatható ki az agglomeráció és a munkaerőpiaci folyamatok között?
- A Győri Ipari Park munkaerőpiaci összevonás hatása a földrajzi térben meddig terjed ki?

A kutatási terv két és fél éves időtartamra lebontva készült el, amely az előkészítéssel és elméleti alapozással kezdődik, ami biztos alapot ad a későbbi primer kutatáshoz. A szakirodalmi áttekintést követően – mely várhatóan 2022 őszére véget ér – a kutatásban az Ipari Park vállalatai (n=96)⁴ kerülnek megkérdezésre, kvalitatív és kvantitatív kutatási eszköz egyidejű alkalmazásával. Ezek együttes használata megbízhatóbbá teszi az eredményeket, hiszen alátámaszthatják, megerősíthetik egymás eredményeit. Ugyanakkor a két módszer közül a kvalitatív kutatás kerül majd előtérbe, tekintve a kutatás fő tárgyának, a spillover folyamatoknak a kérdőíves megkérdezéssel történő mérési nehézségeit, akadályait. A jelenleg is zajló elméleti megalapozást és az anyagok strukturáltan való felépítését követően, a mélyinterjú és kérdőíves lekérdezés előkészítése, összeállítása és lefolytatása, végül pedig a primer kutatásnak az értékelése következik. Legvégül, a képzés utolsó félévében a kutatás tapasztalatai kerülnek összegzésre, illetve megfogalmazásra kerülnek a javaslatok és következtetések. A kutatási folyamat során, annak eredményeit és részeredményeit hazai és nemzetközi konferenciákon tartott előadásokkal, valamint szakmai publikációk folyóiratokban való megjelenésével kívánjuk ismertetni.

Várható eredmények között szerepel egyrészt egy átfogó elméleti háttér a külföldi és magyar szakirodalmak szintetizálásának köszönhetően az agglomeráció adta előnyökről, különös tekintettel a tudás tovagyűrűződésére és annak a régióra, az intra- és interregionális

⁴ Az Ipari Park hivatalos weboldala alapján jelenleg 96 vállalat található a parkban (Elérhető: <https://ipgyor.hu/cegek/page/1>, Letöltés ideje: 2022.07.02.)

viszonyokra gyakorolt hatásaira. Másrészt a primer kutatással képet kívánunk kapni a Győri Ipari Parkban lezajló tudásteremtéssel és tudásátadással kapcsolatos szándékos és nem tudatos folyamatokról a vállalatok egymás közötti és azok egyetemmel közös relációjában.

3. ÖSSZEGZÉS

A tanulmány külföldi és magyar szakirodalmak révén mutatta be a 2021 őszén elindult, az agglomerációról és annak előnyeiről – 'labour market pooling', 'poaching', tudás spillover – szóló kutatás fogalmi rendszerét, kutatási céljait, kérdéseit, módszertanát, kitérve a várható eredmények gyakorlati hasznosítására vonatkozó gondolatokra is. A szakirodalmi áttekintésből látható, hogy a régió és gazdaságának fejlődéséhez rendkívül sokat hozzátesz az agglomeráció, a térbeli sűrűsödés által generált előnyök révén, mint például a spillover folyamatok. Felértékelődött ezeknek a vizsgálata és emiatt ajánlott kutatásokat indítani ebben a témakörben. A Győri Ipari Park pedig a mai napig meghatározó gazdasági agglomeráció Győr térségében, így szintén ajánlott jobban megvizsgálni a szereplőket és feltárni a közöttük lévő innovációs kapcsolatokat.

Mindemellett, ezen kutatási téma magában hordoz még számos más vizsgálódási területet. Például a regionális klaszterek témakörének vizsgálatát, amely az elmúlt években háttérbe szorult, illetve a Triple Helix továbbfejlesztett változatainak, mint a Quadruple vagy a Quintuple Helix modell elemzését Győr városának példáján keresztül. Továbbá a Győri Ipari Park mint célterület kiterjesztését is megalapozottnak találjuk, akár több régió összehasonlításán, akár nemzetközi összehasonlításon keresztül is.

IRODALOMJEGYZÉK

- Ablonczyné Mihályka L.–Kecskés P. (2013) Az ipari park mint terminus értelmezése. *Magyar Terminológia*, 6, 2, 197–205. DOI: 10.1556/1206.2013.6.2.6
- Bathelt, H.–Malmberg, A.–Maskell, P. (2004) Clusters and Knowledge: Local Buzz, Global Pipelines and the Process of Knowledge Creation. *Progress in Human Geography*, 28,1 pp. 31–56. DOI: 10.1191/0309132504ph469oa
- Benko, G. (1992) Új ipari terek: A térbeli elhelyezkedés logikája. *Tér és Társadalom*, 6, 1–2, 101–117.
- Breschi, St.–Lissoni, F. (2001) Localized Knowledge Spillovers vs. Innovative Milieux: Knowledge „Tacitness” Reconsidered. *Papers in Regional Science*, 80, pp. 255–273. DOI: 10.1007/PL00013627
- Cai, Y.–Etzkowitz, H. (2020) Theorizing the Triple Helix model: Past, Present, and Future. *Triple Helix*, 6, 1, pp.1–38. DOI: 10.1163/21971927-bja10003
- Combes, P-P.–Duranton, G. (2006) Labour Pooling, Labour Poaching, and Spatial Clustering. *Regional Science and Urban Economics*, 36, pp. 1–28. DOI: 10.1016/j.regsciurbeco.2005.06.003
- Dorner A. (2011) A tovagyrúzó hatás (spillover) elméleti rendszerezése. *Köz-Gazdaság – Review of Economic Theory and Policy*, 6, 1, 131–155.
- Etzkowitz, H.–Leydesdorff, L. (2000) The Dynamics of Innovation: from National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of University–Industry–Government Relations. *Research Policy*, 29, pp. 109–123.
- Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2006) Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A technológiai parkok szerepe az új uniós tagállamok ipari szerkezetváltásában”. *Európai Unió Hivatalos Lapja*, 2006/C 065/11, Brüsszel. <https://eur-lex.europa.eu/legal->

[content/HU/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2006.065.01.0051.01.HUN&toc=OJ%3AC%3A2006%3A065%3ATOC](https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/staff_reports/sr392.pdf) Letöltés ideje: 2021. 09. 15.

- Gabe, T. M.–Abel, J. R. (2009) Labor Market Pooling and Occupational Agglomeration. *Federal Reserve Bank of New York Staff Reports*, 392. https://newyorkfed.org/medialibrary/media/research/staff_reports/sr392.pdf Letöltés ideje: 2021. 05. 02.
- Hau-Horváth O.–Horváth Márton (2014) A földrajzi közelség szerepe az innovációs együttműködésekben – illúzió vagy valós tényező? *Közgazdasági Szemle*, LXI, 1419–1446.
- Hu, Y.– Fisher-Vanden, K.–Su, B. (2020) Technological Spillover Through Industrial and Regional Linkages: Firm-level Evidence from China. *Economic Modelling*, 89, pp. 523–545. DOI: 10.1016/j.econmod.2019.11.018.
- Kim, Y. R.–Williams, A. M.–Sangwon, P.–Chen, J. L. (2021) Spatial Spillovers of Agglomeration Economies and Productivity in the Tourism Industry: The case of the UK. *Tourism Management*, 82, 104201 DOI: 10.1016/j.tourman.2020.104201
- Lengyel B.–Szanyi M. (2011) Agglomerációs előnyök és regionális növekedés felzárkózó régiókban – a magyar átmenet esete. *Közgazdasági Szemle*, 10, 858–879.
- Lengyel I. (2003) *Verseny és területi fejlődés: Térségek versenyképesség Magyarországon*. JATEPress, Szeged.
- Lengyel I.–Kosztopolosz A.–Imre Sz. (2002) Az ipari park fogalomköre és kategóriái. In: Buzás N.–Lengyel I. (szerk.): *Ipari parkok fejlődési lehetőségei: regionális gazdaságfejlesztés, innovációs folyamatok és klaszterek*. SZTE GTK, JATEPress, Szeged, 55–76.
- Lengyel I.–Rechnitzer J. (2004) *Regionális gazdaságtan*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.
- Marshall, A. (1920) *Principles of Economics* (8. kiadás, 2013). Palgrave Maxmillan, London.
- McCann, B. T.–Folta T. B. (2009) Demand- and Supply-Side Agglomerations: Distinguishing between Fundamentally Different Manifestations of Geographic Concentration. *Journal of Management Studies*, 46, 3, pp. 362–392.
- McCann, P.–Simonon, J. (2005) Innovation, Knowledge Spillovers and Local Labour Markets. *Papers in Regional Science*, 84, 3, pp. 465–485. DOI: 10.1111/j.1435-5957.2005.00036.x
- Morvay Sz.–Kecskés P. (2020) A kreativitás térbeli koncentrációja. In: Makkos A.–Fehér Á.–Pongrácz A. (szerk.): *Okos lét, innováció és digitalizáció – irányok, trendek és következmények*. A XXIII. Apáczai-napok Tudományos Konferencia tanulmánykötete. Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar, Győr, 494–502.
- Rakusz L. (2001) *Ipari parkok 1994-2000*. IPE, Budapest.
- Ramadani, V.– Abazi-Alili, H.–Dana, L-P.–Rexhepi, G.–Ibraimi, S. (2017) The Impact of Knowledge Spillovers and Innovation on Firm-performance: Findings from the Balkans Countries. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 13, pp. 299–325. DOI: 10.1007/s11365-016-0393-8
- Rechnitzer J. (2002) Az ipari park, mint a regionális politika eszköze. In: Buzás Norbert – Lengyel Imre (szerk.) (2002) *Ipari parkok fejlődési lehetőségei: regionális gazdaságfejlesztés, innovációs folyamatok és klaszterek*, SZTE GTK, JATEPress, Szeged, 77–92.
- Rechnitzer J.–Kecskés P. (2015) The 'Model of Győr'. In: Dameri, R. P.–Beltrametti, L. (eds.): *Proceedings of the 10th European Conference on Innovation and Entrepreneurship University of Genoa: Italy, 17-18 September 2015*, pp. 787–795.
- Rechnitzer J.–Kecskés P.–Reisinger, A. (2016) A Győri Modell – Az egyetem, az ipar és a város együttműködési dimenziói. In: Lengyel I.–Nagy B. (szerk.) (2016) *Térségek*

- versenyképessége, intelligens szakosodása és újraiparosodása*, JATEPress, Szeged, 225–239.
- Schnellenbach (2006) What Do We Know about Geographical Knowledge Spillovers and Regional Growth? A Survey of the Literature. *Regional Studies*, 40, 3, pp. 375–395. DOI: 10.1080/00343400600632739
- Sorenson, O.–Rivkin, J. W.–Fleming, L. (2006) Complexity, Networks and Knowledge Flow. *Research Policy*, 35, 7, pp. 994–1017. DOI: 10.1016/j.respol.2006.05.002
- Trachuk, A.–Linder, N. (2019) *Knowledge Spillover Effects: Impact of Export Learning Effects on Companies' Innovative Activities*. <https://intechopen.com/books/current-issues-in-knowledge-management/knowledge-spillover-effects-impact-of-export-learning-effects-on-companies-innovative-activities> Letöltés ideje: 2021. 06. 14. DOI: 10.5772/intechopen.86255
- Vas Zs. (2012) Tudásalapú gazdaság és társadalom kiteljesedése: A Triple Helix továbbgondolása – a Quadruple és Quintuple Helix. In: *Dialógus a regionális tudományról*. Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola; Magyar Regionális Tudományi Társaság, Győr, 198–206.
- Wallsten, S. J. (2001) Az Empirical Test of Geographic Knowledge Spillovers Using Geographic Information Systems and Firm-level Data. *Regional Science and Urban Economics*, 31, pp. 571–599. DOI: 10.1016/S0166-0462(00)00074-0
- Wang, Z.–Ma, C.–Weng, G.–Wang, Y. (2004) A study on Temporal and Regional Process of Knowledge Spillover. *The Annals of Regional Science*, 38, pp. 359–606. DOI: 10.1007/s00168-003-0186-1
- Yang, H.–Phelps, C. C.–Steensma, H. K. (2009) Learning from What Others Have Learned from You: The Effects of Knowledge Spillovers on Originating Firms. *The Academy of Management Journal*, 53, 2, pp. 371–389. DOI: 10.5465/AMJ.2010.49389018
- Yang, H.–Steensma, H. K. (2014) When Do Firms Rely on Their Knowledge Spillover Recipients for Guidance in Exploring Unfamiliar Knowledge? *Research Policy*, 43, 9, pp. 1496–1507. DOI: 10.1016/j.respol.2014.04.01

Internetes forrás:

<https://ipgyor.hu/cegek/page/1> Letöltés ideje: 2022.07.02.